

ДЕОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО ПРОЦЕСУ

Інклюзивна освіта є сучасною моделлю освітнього простору, яка передбачає залучення всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, до єдиного навчального процесу. В умовах зростаючої уваги до прав людини, принципів рівності та гуманізму дедалі актуальнішими стають не лише педагогічні, а й деонтологічні аспекти інклюзивного процесу. Деонтологія, як наука про професійні обов'язки та моральні норми поведінки фахівців, відіграє важливу роль у формуванні етичних засад роботи педагога в інклюзивному середовищі [1, с. 5].

Означена проблема на часі та перебуває у полі зору педагогів-практиків, психологів, соціологів та філософів, які розкривають різні її аспекти. Питання педагогічної деонтології науковці розглядають як важливий компонент інклюзивного навчання, своєрідний гарант та важіль досягнення ефективності у навчанні, вихованні та розвитку дітей шкільного віку з особливими освітніми потребами [2, с. 191].

Інклюзія вимагає від педагога не просто методичних знань і навичок, а й глибокого розуміння етичних основ професії. У центрі інклюзивної освіти перебуває дитина – особистість з унікальними потребами, здібностями, інтересами та темпами розвитку. Тобто в основі педагогічної деонтології лежить морально-етичний аспект практичної діяльності вчителя, його особистісні погляди та переконання, норми та цінності, що є керівними у відношенні до учнів.

Толерантність, такт, педагогічний оптимізм – основні важелі, на яких тримається інклюзивне навчання [2, с. 192]. Учитель зобов'язаний визнавати гідність кожного учня, підтримувати його право на освіту, розвиток і самореалізацію.

Одним із ключових деонтологічних принципів у контексті інклюзивної освіти є рівність і недискримінація. Педагог має уникати будь-яких форм упередженого ставлення до дитини через її психофізичні особливості, соціальне походження чи інші чинники. Важливо розуміти, що справжня інклюзія – це не лише фізична присутність дитини в класі, а її активна участь у навчанні, відчуття прийняття та безпеки.

Етична складова інклюзивного процесу також передбачає конфіденційність щодо особливостей розвитку дитини. Учитель повинен дотримуватись принципів етичного поводження з інформацією: не розголошувати дані про стан здоров'я чи особисті обставини учня без згоди батьків або опікунів.

Важливо підтримувати довірливі стосунки з родинами дітей, зберігаючи при цьому професійну дистанцію та об'єктивність у взаємодії.

Ще одним важливим деонтологічним аспектом є співпраця з іншими фахівцями – асистентами вчителя, психологами, логопедами, соціальними педагогами. Етична взаємодія передбачає відкритість до діалогу, готовність до конструктивної критики, дотримання норм професійної етики та взаємоповагу.

Проблема щодо дотримання деонтологічних принципів інклюзивної освіти існує і повинна вирішуватись. Дослідники цієї області пропонують різні шляхи, головний з яких, – викладання дисципліни «Деонтологічні основи інклюзивної освіти» у всіх навчальних закладах, що готують фахівців корекційної освіти, педагогів, психологів, соціальних педагогів, вихователів тощо.

Від впровадження принципів та реалізації завдань, визначення сутності і деонтології роботи інклюзивної освіти, вивчення основних деонтологічних стратегій роботи в інклюзивному освітньому середовищі різних освітніх рівнів, навчання основам деонтології в інклюзивному просторі, засвоєння практичних технологій та вмінь розв'язувати складні спеціальні задачі із застосуванням теоретичних знань, методик, покращення власної професійної поведінки, залежить розвиток інклюзивного навчання в країні, вчителі масових шкіл збагатяться новими знаннями спеціальної освіти для роботи в інклюзивних освітніх закладах [3, с. 203].

Отже, деонтологічна культура педагога є невіддільною складовою ефективного інклюзивного навчального процесу.

Лише за умови поєднання фахової компетентності з етичною відповідальністю можливо забезпечити справжню інклюзію – ту, яка ґрунтується не лише на освітніх стандартах, а й на людяності, емпатії та глибокій повазі до кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. – 300 с.
2. Матвеева Н. О. Педагогічна деонтологія в інклюзивному процесі: теоретичний аспект / Н.О. Матвеева // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2023. – Вип. 211. – С. 190-195.
3. Коноз О. Б. Актуальна проблема інклюзивного навчання: деонтологія інклюзивної освіти в Україні // Proceedings of XII International Scientific and Practical Conference «The world of science and innovation» (July 1-3, 2021) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. – 2021. – P. 195-205.